

PILSKA PRASA PARAFIALNA PO WOJNIE

Wstęp

Prasa parafialna to czasopisma wydawane przez parafie różnych wyznań – katolickie, prawosławne, protestanckie. Czasopisma te obejmują zazwyczaj swoim zasięgiem obszar jednej parafii, ale zdarzają się tytuły wydawane wspólnie przez dwie lub trzy parafie. Prasa parafialna powstała w drugiej połowie XIX w. W Polsce przed I wojną światową ukazywały się m.in. tytuły: *Kalendarz Parafialny na rok pański* – wydawany w Warszawie w latach 1873–1874, a później jeszcze w roku 1932; *Tygodnik Kościelny dla Parafii Bożego Ciała* – w Poznaniu od 1912 r.; *Tygodnik Kościelny Parafii Archikatedralnej* – także w Poznaniu w latach 1914–1939 i *Głos Świętego Franciszka* – wydawany w latach 1908–1926 w Częstochowie.

W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. liczba czasopism parafialnych znacznie wzrosła. *Bibliografia katolickich czasopism religijnych w Polsce 1918–1944* opracowana przez Zygmunta Zielińskiego (Lublin, 1981) wymienia około 200 tytułów, które można uznać za pisma parafialne ze względu na ich zawartość, zasięg oddziaływania i wydawcę. Większość z tych pism ukazywała się krótko, ale były tytuły, które wychodziły przez wiele lat, a nawet przez cały okres międzywojenny. Wybuch II wojny światowej przerwał wydawanie większości pism parafialnych na ziemiach polskich – tylko nieliczne tytuły zostały wznowione podczas okupacji i były to niemieckojęzyczne czasopisma wydawane na Śląsku.

Po zakończeniu II wojny światowej wolna prasa lokalna przestała istnieć, a Kościół katolicki został poddany represjom, dlatego też nie było warunków do wydawania pism parafialnych. Sytuacja taka ze względu na cenzurę i ograniczony dostęp do papieru trwała do lat 80. XX w. W latach 1985–1988 zaczęły powstawać pierwsze tytuły lokalne wydawane np. przez miłośników ziem. Wtedy też zaczęły pojawiać się tytuły wydawane przez parafie (przykładowo parafia pw. Krzyża Świętego w Krakowie–Kurdwanowie wydała czasopismo parafialne, którego pierwszy numer ukazał się w listopadzie 1985 r.²).

Po przemianach roku 1989, wraz z powstawaniem prasy komitetów obywatelskich, rozpoczyna się proces odradzania się tytułów parafialnych oraz powstawania katolickich mediów elektronicznych o zasięgu lokalnym. Część tytułów powstawała w ramach działających ruchów oazowych, część w efekcie inicjatyw lokalnych duszpasterstw. W większości pisma parafialne były na początku przygotowywane, redagowa-

¹ Mgr Maria Bochan, bibliotekarz, bibliograf, regionalista; ORCID: 0000-0003-0577-0373, e-mail: maria.bochan@wp.pl.

² „Prasa parafialna”, dostęp 12.03.2018, https://pl.wikipedia.org/wiki/Prasa_parafialna.

ne i kolportowane przez pojedyncze osoby – księży, którzy zajmowali się wszystkim w wolnych chwilach. Były inicjatywami oddolnymi i miały ciche przyzwolenie hierarchii kościelnej.

Według danych Ośrodka Badań Prasoznawczych Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1989–1993 ukazywało się od 40 do 80 tytułów prasy parafialnej, a w połowie 1994 r. liczba ta przekroczyła 150. Wszystkie dane są szacunkowe, gdyż redakcje pism parafialnych nie rejestrowały tytułów, nie występowały o nadanie ISSN, czyli Międzynarodowego Numeru Wydawnictw Ciągłych, traktując redagowane tytuły jako wewnętrzne biuletyny parafialne. Także władze kościelne nie prowadziły rejestrów pism wydawanych przez parafie.

W lutym (9–10) 1995 r. na III Ogólnopolskim Forum Prasy Parafialnej w Warszawie powołano Ogólnopolskie Stowarzyszenie Prasy Parafialnej z siedzibą w Warszawie – Ursynowie, ul. Dereniowa 12. Prezesem wybrano ks. kan. Tomasza J. Króla. Oddział Poznański znajdował się przy ul. Głogowskiej 32/10, a prezesem była Barbara Niedzielska-Michael.

§6. Statutu Stowarzyszenia określa jego cele następująco:

- „1. wspieranie i propagowanie katolickiej prasy lokalnej,
2. podnoszenie poziomu edytorskiego katolickiej prasy lokalnej,
3. podnoszenie kwalifikacji dziennikarzy i wydawców katolickiej prasy lokalnej,
4. ochrona prawna osób publikujących i wydających katolicką prasę lokalną,
5. reprezentowanie katolickiej prasy lokalnej na forum ogólnopolskim,
6. wymiana doświadczeń między dziennikarzami i wydawcami katolickiej prasy lokalnej,
7. gromadzenie informacji o katolickiej prasie lokalnej”.

Sposób realizacji poszczególnych celów określono w §7 Statutu: „Stowarzyszenie realizuje swoje cele przez: organizowanie kursów, szkoleń, warsztatów dla dziennikarzy i wydawców, ułatwianie dostępu do niezbędnych materiałów m.in. przez współpracę z agencjami informacyjnymi, pomoc prawną dziennikarzom i wydawcom oraz wydawanie biuletynu informacyjnego”.

Najpoważniejszym źródłem informacji jest strona internetowa www.prasaparafialna.pl z Katalogiem Pism Parafialnych rejestrującym ponad 1000 tytułów (informacje z 2013 r.)³. Nie wdając się w dalsze rozważania teoretyczne, należy odpowiedzieć na pytanie – jaką misję, w myśl nauki Kościoła katolickiego, pełni prasa parafialna i jak winna być redagowana, jakie są jej wyznaczniki? Celem prasy lokalnej jest integracja i aktywizacja społeczności lokalnej, odpowiednia formacja wiernych, popularyzacja czytelnictwa katolickiego. Jest formą duszpasterstwa i ożywienia wspólnoty parafialnej. Misją prasy parafialnej jest ewangelizacja, informacja i integracja. Powinna dotyczyć spraw związanych z parafią i być lokalnie zakorzeniona. Nie powinna nigdy konkurować z tytułami ogólnopolskimi. Głównym jej zadaniem jest udział we współtworzeniu wspólnoty parafialnej, przekazywaniu głównych prawd wiary, kultu i kultury religijnej.

³ Serwis o prasie parafialnej dla wydawców i redaktorów prasy parafialnej: „Prasa parafialna. Serwis o prasie parafialnej dla wydawców i redaktorów prasy parafialnej”, dostęp 12.03.2018, www.prasaparafialna.pl.

Do jej obowiązków należy informowanie o tym, co dzieje się w parafii, w tym przybliżanie sylwetek duszpasterzy, przedstawianie parafialnych wspólnot i grup modlitewnych, relacjonowanie wydarzeń i inicjatyw związanych z ich działaniem, przekazywanie wiadomości z historii Kościoła lokalnego. Na zawartość pisma winny składać się rozważania nad treścią modlitw, wyjaśnienia dotyczące obowiązków chrześcijanina we współczesnym świecie, a także odniesienia do bieżących wydarzeń społecznych, politycznych, ekonomicznych, obyczajów i kultury. Prasa parafialna przyjmuje także cechy prasy środowiskowej z elementami prasy ogólnoinformacyjnej – zamieszczając informacje o gminie, w której się ukazuje. Osoby angażujące się w jej redagowanie są społecznikami, wolontariuszami, osobami często bez doświadczeń dziennikarskich, ale są to ludzie wielu pasji, którzy swój czas poświęcają temu działaniu⁴.

W 2013 r. ukazywały się w Polsce 453 tytuły parafialne, z czego 37 tytułów o zróżnicowanej częstotliwości redagowano w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Były wśród nich: tygodniki, dwutygodniki, miesięczniki, dwumiesięczniki, kwartalniki i tytuły wydawane nieregularnie. Średnio w diecezji wydawano 11 tytułów, a jedna parafia na 45 miała własny tytuł prasowy⁵. Czym powinna się obecnie charakteryzować prasa parafialna? O czym powinni być przeświadczeni redagujący?⁶

1. Każdy tytuł winien posiadać odpowiednią decyzję biskupa diecezjalnego bądź zarządzenie władzy zakonnej.

2. Dbając o rozwój własnego warsztatu dziennikarskiego, tworzący winni uczestniczyć w szkoleniach i warsztatach organizowanych przez Kościół i Stowarzyszenie Prasy Lokalnej w Poznaniu z siedzibą w Wągrowcu.

3. Tytuł pisma winien jednoznacznie określać jego misję i odbiorcę, którym jest mieszkaniec parafii będący jej czytelnikiem.

4. Redakcję winni stanowić wolontariusze, reprezentanci pokoleń w parafii.

5. Zawartość pisma powinna stanowić wypełnienie definicji pojęcia „prasa parafialna”.

6. Tytuł powinien mieć określoną częstotliwość, format, objętość, materiał ilustracyjny, ustaloną budowę wewnętrzną numeru i technikę druku oraz stałą cenę. Wskazane jest także posiadanie planu numerów na najbliższy rok.

7. Język pisma, język artykułów – komunikatywny, teksty krótkie, nie akademicki wykład.

8. Pismo otwarte, współpracujące z czytelnikami: rozmowy, ankiety i sondaże, artykuły pisane przez odbiorców na zlecenie lub na prośbę redakcji, a nie tylko przez redagujących pismo.

⁴ Ryszard Kowalczyk, *Współczesna prasa lokalna w Wielkopolsce* (Opole: Wydawnictwo Naukowe Scriptorium, 2012), 174–175.

⁵ Damian Guzek, „Struktura mediów katolickich jako element systemu mediowego w Polsce po 1989 roku” (praca doktorska) (Katowice: Uniwersytet Śląski, 2014), dostęp 12.03.2018, <https://www.sbc.org.pl/Content/161161/PDF/doktorat3511.pdf>.

⁶ Joanna Jakubowska, „Prasa parafialna jako przykład prasy sublokalnej” (fragmenty pracy magisterskiej), dostęp 12.03.2008, https://www.prasaparafialna.pl/czytelnia/prace_naukowe/prasa_parafialna_jako_przyklad_prasy_sublokalnej.

9. Tytuł winien być zaopatrzony w Międzynarodowy Znormalizowany Numer Wydawnictw Ciągłych – ISSN oraz, zgodnie z ustawą z dnia 7 listopada 1996 roku o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych, regularnie przekazywany w 2 egzemplarzach do Biblioteki Narodowej w Warszawie i Biblioteki Jagiellońskiej oraz w 1 egz. do biblioteki regionalnej, najczęściej uniwersyteckiej (np. Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu).

10. Pismo winno być dostępne i archiwizowane w bibliotece parafialnej oraz w bibliotekach lokalnych – publicznych i innych parafialnych.

11. Wyzwaniem dla pisma jest dostosowanie się do zasad funkcjonowania nowych mediów, w tym digitalizacji tytułu i udostępnienie retrospektywnych numerów poprzez stronę internetową parafii.

12. Redagujący winni mieć w pełni przekonanie, że tytuł stanowi lokalne dziedzictwo narodowe.

1. Prasa parafialna w Pile

Przystępując do omówienia pilskich tytułów prasy parafialnej, należy zauważyć, że powstawały one w różnych okresach, redagowane były i są przez wolontariuszy, mają zróżnicowaną szatę graficzną, ich treść wypełnia zadania jej przypisane. Łącznie od pierwszej inicjatywy w 1992 r. pilski rynek odnotował 5 tytułów, obecnie⁷ ukazują się 2: *Wspomożycielka* i *Głos św. Antoniego*.

Tab. 1. Prasa parafialna w Pile w latach 1992–2019

Tytuł	Wydawca	Częstotliwość	Czas ukazowania się	Format	Objętość	Nakład w egz.
<i>Rodzinka</i>	Parafia pw. Świętej Rodziny	nieregularnie	1992–?	A5	12–20 s.	–
<i>Wspomożycielka</i>	Parafia pw. NMP Wspomożenia Wiernych w Pile	dwumiesięcznik	1996–	A4	4–32 s.	400
<i>Kurier z Miłosierdzia</i>	Parafia pw. Miłosierdzia Bożego w Pile	miesięcznik	2001–2003	A4	12 s.	200
<i>Głos św. Antoniego</i>	Parafia pw. św. Antoniego w Pile	dwumiesięcznik	2003–	A4	16 s.	300
<i>Wspólnota</i>	Parafia pw. św. Stanisława Kostki w Pile	miesięcznik	2006–2009	A4	128–184 s.	250–300

Źródło: Archiwa Seminarium Salezjańskiego w Łądzie, parafii pw. NMP Wspomożenia Wiernych, pw. Miłosierdzia Bożego, pw. św. Antoniego w Pile, pw. św. Stanisława Kostki

⁷ Stan na rok 2019.

1.1. *Rodzinka*

Pierwszym tytułem pilskiej prasy parafialnej była *Rodzinka*, gazetka parafii pw. Świętej Rodziny, ul. Krzywa 1. W uzupełnieniu tytułu pierwszego numeru wydawca napisał, że jest to „Biuletyn informacyjny Parafii św. Rodziny, wyłącznie do użytku parafii. R. I nr 1 i mamy nadzieję nie ostatni”. Od rocznika drugiego, 1993, ukazywał się jako *Rodzinka. Gazeta Oratorium Św. Jana Bosko przy Parafii Św. Rodziny*. Funkcję redaktora pełnił ks. Tadeusz Wojcieszak, który wyjaśnił tytuł *Rodzinka* – salezianie pracujący w Pile przy ul. Krzywej i ich parafianie tworzą jedną wielką rodzinę. Odbiorcą pisma mieli być wszyscy parafianie, każdy powinien znaleźć coś dla siebie, a szczególnym adresatem były dzieci, osoby starsze i chore. Jest tytułem otwartym zapraszającym parafian do współpracy przy jego redagowaniu, do nadsyłania przemyśleń i spraw, którymi warto zainteresować wszystkich parafian⁸.

W pierwszym roczniku, 1992, przedstawiono postać św. Jana Bosko, założyciela zgromadzenia, działalność misyjną salezjanów oraz imiennie salezjanów pracujących w parafii i w Inspektorii Salezjańskiej św. Wojciecha w Pile. Omówiono charyzmat i terminy spotkań działających grup i wspólnot parafialnych: Liturgiczną Służbę Ołtarza, Salezjańskich Pomocników Kościoła, Ruch „Światło-Życie”, wspólnotę Droga Neokatechumenalna, wspólnotę „Taize”, Oazę Dzieci Bożych, scholę, duszpasterstwo rodzinne, Instytut Świecki Ochotniczek Księdza Bosko. Pismo miało stałe rubryki i działy: *Warto wiedzieć*, *Humor – Humor – Humor w Rodzinie*, *Zagadki*. W każdym numerze podawano informacje o mszach św., kancelarii parafialnej, bibliotece, poradnictwie rodzinnym, o chrztach, zawartych małżeństwach i zgonach oraz o rozgrywkach Salezjańskiej Ligi „Salos”.

Od rocznika drugiego, 1993, pismo redagowali ludzie młodzi, członkowie Oratorium, pod kierunkiem ks. Tadeusza Wojcieszaka. Credo pisma ujęto następująco: „Nie jest to pismo profesjonalne, a odpowiedzialnymi za poszczególne działy są ludzie młodzi, którzy próbują swoich sił dziennikarskich”⁹. Każdy artykuł napisany był komunikatywnym prostym językiem i podpisany imieniem autora. Na treść składały się artykuły o Oratorium, jego zadaniach i programie działania, teksty obyczajowe – o samoakceptacji, przebaczeniu, obowiązkach ministrantów, roku obrzędowym (adwent – roraty, 8 grudnia, Boże Narodzenie, cykl – *Świąteczne tajemnice*: wielkopostne, wielkanocne, Zielone Świątki). Zawierało również artykuły o wychowaniu przez sport (SALOS – Salezjańska Organizacja Sportowa). Prowadziło stałe działy: *Co się działo, co to się działo*, *Serwis informacyjny*, *Humor – Krzyżówka – Humor – Krzyżówka – Humor*, *Sport – Sport*, *Z poczty salezjańskiej* – listy młodych o ważnych dla nich problemach. Zawierało również informacje z życia parafii: proboszcza *Minął rok, a co się działo w parafii*, historię parafii, mowę pogrzebową ks. Antoniego Balcerzaka o śp. ks. Piotrze Dziekanie, programy rekolekcji, wiersze ks. Stanisława Olędzkiego, życzenia świąteczne dla parafian oraz zaproszenia na spotkania młodych. W roku 1994

⁸ Tadeusz Wojcieszak, „Kocham” [słowo od redaktora], *Rodzinka* 1, 1 (1992): 1.

⁹ „Credo”, *Rodzinka* 2, 1 (1993): 1.

ukazał się także numer monograficzny (nr 4–5; styczeń–luty) poświęcony Don Bosco – ojcu – przyjacielowi – wychowawcy. Zawierał biogram i charyzmat świętego, myśli i modlitwy, informacje o św. Dominiku Savio.

Rodzinka wydawana była nieregularnie, nie miała uporządkowanej numeracji, ilustrowana piórkiem, ukazywała się w formacie A5 i objętości numeru od 12 do 20 stron. Numery drukowano we własnym zakresie i rozdawano bezpłatnie, ale redakcja prosiła odbiorców o ofiary na zakup papieru¹⁰.

Prowadząc badania nad *Rodzinką*, nie można jednoznacznie określić, ile lat ją redagowano i ile ukazało się numerów. W Archiwum Seminarium Salezjańskiego w Łądzie zachowało się 7 numerów z lat 1992–1994:

Tab. 2. Zachowane w Archiwum Seminarium Salezjańskiego w Łądzie numery pisma parafialnego *Rodzinka*

Rok	Numery	Objętość
R. 1/1992	nr 1 (brak informacji o miesiącu wydania) nr 2 (grudzień)	16 s. 12 s.
R. 2/1993	nr 1 (grudzień)	16 s.
R. 3/1994	nr 4–5 (styczeń–luty) nr 6 (marzec) nr 7 (kwiecień) nr 8 (maj)	16 s. 20 s. 16 s. 16 s.

Źródło: Archiwum Seminarium Salezjańskiego w Łądzie

1.2. *Kurier z Miłosierdzia*

Kurier z Miłosierdzia ukazywał się w latach 2001–2003 jako miesięcznik parafii pw. Miłosierdzia Bożego w Pile, ul. Śniadeckich 90. Częścią winiety tytułowej było logo parafii. Czasopismo posiadało ISSN 1642-9265. Prowadziło ciągłą numerację tytułu. Numer próbny bez dokładnego oznaczenia daty i numeracji wydano pt. *Wiadomości Parafialne* na Wielkanoc 2001 r. W konkursie na tytuł miesięcznika wybrano nazwę *Kurier z Miłosierdzia*.

Czasopismo redagowane było przez wolontariuszy, młodych parafian wspieranych przez jednego z księży wikariuszy pełniących funkcję asystenta kościelnego. Skład redakcji stanowili: Agnieszka Hałasa, Jolanta Marczyk, Agnieszka Ossowska, Monika Grochowiak i Anna Winkowska. Ilustracją *Kuriera* były rysunki art. plastyk Bogumiły Różańskiej¹¹. Pracę redakcji wspierali księża: Andrzej Skibiński (od nr 6–7 wrzesień–październik 2001 do nr 17–18 lipiec–sierpień 2002¹²) i Zenon Czeakała (od nr 19 październik 2002 do nr 25 kwiecień 2003¹³).

¹⁰ „Kochani”, *Rodzinka* 2, 1 (1993): 1.

¹¹ *Kurier z Miłosierdzia*, 6–7, wrzesień–październik (2001): 12, stopka redakcyjna.

¹² „Podziękowanie”, *Kurier z Miłosierdzia* 17–18, sierpień–wrzesień (2002): 2.

¹³ „Witamy” (ks. Zenon Czeakała), *Kurier z Miłosierdzia* 19, październik (2002): 2; Zenon Czeakała, „Znani i nieznanani (rozmowa z Anną Winkowską)”, *Kurier z Miłosierdzia* 17–18, sierpień–wrzesień (2002): 5–6.

Cechą *Kuriera* były krótkie, syntetyczne artykuły. Na treść składały się: słowo od proboszcza w cyklu *Moi Drodzy Parafianie...*¹⁴ oraz wywiady z wikariuszami i katechetami; artykuły o historii i bieżącym życiu parafii, np. o konsekracji świątyni 28 sierpnia 2002 r.¹⁵ Przedstawiano działalność wspólnot parafialnych, zamieszczano rozmowy w cyklu *Znani i nieznani*, prowadzono działy: *Kącik dla dzieci*, *Kącik dla młodzieży*, *Kronika parafialna*, *Rusz głową – quiz*, *Jadwiżyński humor* i *Dobre rady Pani Heleny*. Przeprowadzano sondaże wśród pierwszoklasistów, publikowano listy, opowiadania, wiersze, wspomnienia i relacje uczestników Światowych Dni Młodzieży.

Zajmowano się problemami z dziejów Kościoła, wyjaśniano terminy i pojęcia biblijne, pisano o kulcie miłosierdzia i św. Faustynie Kowalskiej. Przedstawiano istotę sakramentów świętych i nowych przykazań kościelnych. Zachęcano do modlitwy różańcowej. Zamieszczano rozważania wielkopostne i bożonarodzeniowe. Prezentowano świętych miesiąca, okresy i obchody roku liturgicznego, Dzień Papieski. Popularyzowano ruch pielgrzymkowy i sanktuaria maryjne. Wydawano numery monograficzne: różańcowy, adwentowy i bożonarodzeniowy.

Redakcja wielokrotnie występowała do parafian z zaproszeniem podjęcia współpracy oraz zgłaszania uwag i propozycji¹⁶. Od numeru 6–7 (wrzesień–październik) 2001 r. czasopismo drukowane było w pilskiej drukarni „Typo-Offset”. Redakcja, zgodnie z ustawą z dnia 7 listopada 1996 r. o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych, regularnie przekazywała 2 egz. pisma do Biblioteki Narodowej w Warszawie. Pismo przechowywane jest w magazynie czasopism, egzemplarz archiwalny ma sygnaturę P. 287874 A, a drugi egzemplarz P. 86600¹⁷. Tytuł jest także odnotowany w „Katalogu prasy parafialnej” i w pracach Ryszarda Kowalczyka¹⁸.

¹⁴ Kazimierz Lasota, „Moi Drodzy Parafianie”, *Kurier z Miłosierdzia* 6–7, wrzesień–październik (2001): 2; *Kurier z Miłosierdzia* 10, styczeń (2002): 2; *Kurier z Miłosierdzia* 12, marzec (2002): 2.

¹⁵ „Konsekracja świątyni”, *Kurier z Miłosierdzia* 17–18, lipiec–sierpień (2002), cały numer.

¹⁶ „Uwaga” (zaproszenie do współpracy), *Kurier z Miłosierdzia* 10, styczeń–luty (2002): 2; [Jeśli wy również...], *Kurier z Miłosierdzia* 22, styczeń (2003): 10; „Drodzy Czytelnicy”, *Kurier z Miłosierdzia* 22, styczeń (2003): 12.

¹⁷ „Kurier z Miłosierdzia”, dostęp 1.02.2023, https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991034052099705066&context=L&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP&lang=pl&search_scope=NLOP_IZ_NZ&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=any,contains,Kurier%20z%20mi%20C5%82osierdzia&offset=0.

¹⁸ Prasa parafialna. Serwis dla prasy parafialnej dla wydawców i redaktorów prasy parafialnej, „Kurier z Miłosierdzia”, dostęp 1.02.2023, https://prasaparafialna.pl/katalog_prasy/kurier_z_milosierdzia; Ryszard Kowalczyk, *Wczoraj i dziś prasy lokalnej w Polsce* (Poznań: Agencja „eSeM”, 2002); Ryszard Kowalczyk, *Prasa lokalna w województwie poznańskim w latach 1989–1998* (Poznań: Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 1999); Ryszard Kowalczyk, *Prasa lokalna i regionalna w województwie wielkopolskim w latach 1999–2019. Badania ilościowe i geografia prasowo-wydawnicza* (Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, 2020); Ryszard Kowalczyk, *Prasa lokalna w Polsce* (Poznań: Wydaw. Naukowe Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2000); Kowalczyk, *Współczesna prasa lokalna w Wielkopolsce*.

1.3. *Wspólnota*

Wspólnota. Miesięcznik Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Stanisława Kostki w Pile wydawany był od kwietnia 2006 r. do grudnia 2009 r. Redaktor naczelny, ks. dr Władysław Nowicki, proboszcz parafii w latach 1998–2016, w artykule wstępnym programowym *Słowo do Ciebie* napisał: „Rozpoczynamy w naszej Wspólnocie Parafialnej wydawanie miesięcznika *Wspólnota*. Nazwę wybraliśmy dla podkreślenia, czym jest Parafia: jest to *Wspólnota* ludzi ochrzczonych, kochających Boga, stanowiącą część Kościoła diecezjalnego... Odbiorcą [jest] każda rodzina naszej parafii... Chcemy pisać o wszystkim, na bieżąco informować... Chcemy również zaprosić do współpracy. Naszym pragnieniem jest, by *Wspólnota* była owocem pracy i przemyśleń jak największej liczby Parafian. W sposób szczególny zapraszamy do współpracy Grupy parafialne, istniejące wśród nas... Członkowie Apostolatu Maryjnego niech z nami dzielą się swoim szczególnym umiłowaniem Maryi Królowej Apostołów... Szczególnie niech nie zabraknie młodzieży, która poprzez świeżość spojrzenia może wiele wnieść do głębszego uwielbienia Boga. Słowem zapraszamy wszystkich, również tych niewyliczonych do współpracy, bo skoro jesteśmy żywą *Wspólnotą* uczniów Chrystusa, to niech to będzie czytelne”¹⁹. Misję pisma określił następująco: „Chcemy traktować to pismo jako swoistą katechezę rodzinną... Chcemy do naszych domów wnosić Boże wartości”²⁰.

Skład autorski stanowili kierownicy parafialnych grup modlitewnych: Stanisława Bajerowska, Jerzy Dorau, Paweł Bysyngier i Eugeniusz Budziński. Pismo miało układ statyczny, na stałej stronie zamieszczało odpowiednie treści. Symbolem pisma był witraż z wizerunkiem patrona parafii pw. św. Stanisława Kostki. Każdy numer otwierał obraz charakteryzujący przesłanie danego numeru (najczęściej postać Matki Bożej i Chrystusa) uzupełniony tekstem z Ewangelii lub wezwaniem modlitewnym. Podejmując sprawy parafii, *Wspólnota* regularnie popularyzowała postać św. Stanisława Kostki i omawiała symbolikę witraży montowanych w kościele. W cyklu *Czy wiesz, że* podawała informacje o dniach i godzinach mszy św. i nabożeństw. W dziale *Kancelaria Parafialna informuje* zamieszczano warunki udzielania sakramentów świętych, dane o udzielonych chrztach, zawartych małżeństwach i odnotowanych zgonach (*Odeszli do Pana*). Pismo zapraszało wiernych na rekolekcje, misje Miłosierdzia Bożego, drukowało *Kalendarz świąt na dany miesiąc*.

Wypełniając zadania przypisane prasie parafialnej, systematycznie, w serii artykułów *Nasze Wspólnoty*, przedstawiano istniejące w niej grupy: Akcję Katolicką, Żywy Różaniec, Apostolat Maryjny, Caritas parafialną i ministrantów. Informacją o parafii były także *Kartki z Kalendarza* (s. 15–16) zawierające fotografie i krótkie komentarze do ostatnich wydarzeń w mieście i parafii, np. Pierwszej Komunii Świętej, Miejskiej Drogi Krzyżowej, festynu parafialnego, poświęcenia pomnika Jana Pawła II, uroczystości Bożego Ciała, wizyt kanonicznych czy relacji z pielgrzymek, np. do Skrzatusza, Fatimy i Ostrej Bramy.

¹⁹ Władysław Nowicki, „Słowo do Ciebie”, *Wspólnota* 1, 1, kwiecień (2006): 5.

²⁰ *Kronika parafii pw. św. Stanisława Kostki*, t. 1 (Piła, 2008), [5].

W ramach zadań ewangelizacyjnych redakcja pisma starała się kształcić parafian w zakresie spraw Kościoła powszechnego, wyjaśniała m.in. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, prawdy wiary, symbolikę i kult Krzyża, modlitwę i jej rodzaje, sakramenty święte. Pisała o roku kościelnym: Wielkim Poście (Popielec, gorzkie żale, droga krzyżowa), Adwencie i Wielkim Tygodniu, o świętach (Zmartwychwstania, Wniebowstąpienia, Przemienienia Pańskiego, Zesłania Ducha Świętego, Ofiarowania Pańskiego i Miłosierdzia Bożego). Przekazywała wiedzę o cudach eucharystycznych, jakie miały miejsce w Lanziano, Orvieto i Bolsenie.

Wiele uwagi redaktora naczelnego, ks. W. Nowickiego, zajmowała postać Matki Bożej (MB). W wielu artykułach przedstawiona została jako patronka różnych spraw: MB Radosna, MB Gromniczna, MB Brzemienna, MB Bolesna czy MB Siewna. Omawiano święta maryjne, miejsca objawień i prezentowano sanktuaria, np. MB z Lourdes, MB Częstochowskiej, Fatimę, Gwadelupe, Ostrą Bramę i Skrzatusz. Pomocą w modlitwie i w praktyce religijnej były teksty wyjaśniające tajemnice różańca świętego, apel jasnogórski czy istotę medalika Matki Boskiej Szkaplerznej.

Na łamach *Wspólnoty* zamieszczano teksty modlitw, litanii, fragmenty listów apostoelskich i komentarze, wyjaśnienia orędzi i encyklik Jana Pawła II i Benedykta XVI, artykuły o papieżu Janie XXIII i Soborze Watykańskim II oraz teksty nauk wygłoszonych przez rekolekcjonistów, np. dominikanina o. Tomasza Dostatniego.

Pismo zajmowało się prezentacją postaci świętych polskich i świętych Kościoła powszechnego oraz ojców i doktorów Kościoła, w tym kultu św. Stanisława Kostki w Polsce; wyjaśnieniem, czym jest sobór ekumeniczny, kto ponosi odpowiedzialność za Kościół, kim jest anioł, jaka jest rola ludzi starszych w Kościele, co to jest msza gregoriańska, jakie są cechy dobrego księdza. Podejmowało różne sprawy obyczajowe, ze wskazówkami i poradami wyboru dla katolika właściwych zachowań, m.in.: czym jest dla mnie Kościół, jakie są postawy i gesty liturgiczne, kim są odpowiedzialni rodzice, czym jest cierpienie, co to jest godność kobiety, czym jest miłość, na czym polega wierność, czym jest adopcja, jak budować relacje interpersonalne, jak powinny wyglądać relacje między starszą matką a córką, o obyczajach wigilijnych i wielkanocnych, o zachowaniach w miejscach publicznych.

Cechą miesięcznika były artykuły stałych autorów publikowane w cyklach:

a) *Wierzę w Kościół Święty, Powszechny i Apostolski* – cykl rozpoczęty w czerwcu 2006 r. na stronach 4–5, autorstwa redaktora naczelnego. Omówiono Kościoły: koptyjski, egipski, ormiański, tradycji wschodniej i syryjskiej, prawosławny, luteriański, reformacyjne, zielonoświątkowców, anglikańskie, adwentystów, starokatolickie, Polski Kościół Narodowy oraz postacie świętych w Kościołach wschodnim i zachodnim;

b) *Podróże po Starym i Nowym Testamencie* – cykl prowadzony przez dwa lata, od numeru 1 z kwietnia 2006 r. do kwietnia 2008 r., na stronach 10–11, autorstwa parafialnej Akcji Katolickiej. Zawierał zagadnienia: jak czytać Biblię, Arka Noego, Wieża Babel, pierwsi ludzie – Abraham, Kain i Abel – pierwsza śmierć, Sodom, małżeństwo Izaaka, Rebeka i jej synowie, ucieczka i powrót Jakuba, synowie Abrahama – Izaak i Jakub, dzieje Jakuba i jego braci, Józef w Egipcie, Księga Wyjścia, historia Józefa, Baranek Boży, w drodze z Egiptu na Synaj, w drodze na Synaj i Księga Przymierza;

c) *Co, kiedy, jak* – za cykl odpowiedzialny był Paweł Bysyngier. Omawiano w nim znaki wiary – świecę paschalną, części świątyni, szaty liturgiczne, jak odmawiać różaniec, znaki i gesty podczas Mszy św.;

d) najmłodszym parafianom dedykowane były najczęściej strony 11–12, na których redagowano *Kącik dla dzieci*, pisząc w nim o zachowaniu w czasie Eucharystii, o zasadach wychowania, o roratach, jasełkach, wizycie zwanej kołędą. W cyklu tym znalazły się działy: *Rusz głową – zagadki*, *Biblia dla dzieci*. Z myślą o tym czytelniku drukowano wiersze (m.in. Joanny Kudłowicz z USA), bajki, teksty modlitw, opowiadania o świętych, Bożym Narodzeniu i Wielkanocy, opowieści wakacyjne i teksty patriotyczne.

Wspólnota nie pozostawała obojętna wobec spraw Kościoła lokalnego, przedstawiała sylwetki biskupów diecezjalnych: Kazimierza Nycza, Ignacego Jeża i Tadeusza Werno. Zamieściła decyzję papieża Benedykta XVI dotyczącą mianowania biskupem pomocniczym ks. Krzysztofa Zadarki, pisała o jubileuszach kapłańskich, w tym ks. W. Nowickiego. Podejmowała także tematykę Kościoła w Polsce: Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego, Prymas Tysiąclecia, ks. Jerzy Popiełuszko (w 25. rocznicę śmierci). Pisała o pilskich wyznaniach wiary na ulicach miasta: Pilskiej Drodze Krzyżowej z rozważaniami ks. W. Nowickiego i o procesji Bożego Ciała. W kręgu tematyki pisma znajdowały się także sprawy z historii Polski – Święto Konstytucji 3 Maja, Święto Niepodległości, rocznica wprowadzenia stanu wojennego, *Rota*, Związek Polaków w Niemczech, zbrodnia katyńska 1940 r. i wiersz ks. Zdzisława Peszkowskiego, rocznica wybuchu II wojny światowej i homilia ks. W. Nowickiego.

Cechą *Wspólnoty* były także numery monograficzne – maryjne, czerwcowe poświęcone Najświętszemu Sercu Pana Jezusa, listopadowe – Chrystusowi Pantokratorowi, a także różańcowe, adwentowe, bożonarodzeniowe, wielkopostne, obchodom Dnia Wszystkich Świętych. Numer z września 2007 r. w całości poświęcony był parafii pw. św. Stanisława Kostki w Pile, w 20. rocznicę jej erygowania.

Wspólnota wyróżniała się na tle innych pilskich tytułów niezwykłą dbałością o poprawność językową tekstów i staranność edytorską każdego numeru. Wydawana była na papierze kredowym, tekst główny czarno-biały zawierał liczne ilustracje, a cztery strony (1, 2, 15 i 16) były kolorowe. Drukowana była w Drukarni „Typo-Offset”. *Wspólnota* nie miała numeru ISSN, nie była ujęta w „Katalogu prasy parafialnej”, nie ma jej w zbiorach pilskich bibliotek ani w zbiorach Biblioteki Narodowej. Rejestruje ją natomiast prasoznawca Ryszard Kowalczyk²¹.

²¹ Kowalczyk, *Współczesna prasa lokalna w Wielkopolsce*, 408.

Tab. 3. Zachowane w Archiwum parafii pw. św. Stanisława Kostki w Pile numery pisma parafialnego *Wspólnota*

Rok	Numery	Objętość
2006	1–8 (kwiecień–grudzień)	128 s.
2007	1(9)–11(19) (styczeń–grudzień)	184 s.
2008	1(20)–11(30) (styczeń–grudzień)	176 s.
2009	1(31)–11(41) (styczeń–grudzień)	176 s.

Źródło: Archiwum parafii pw. św. Stanisława Kostki w Pile

Zakończenie

Artykuł stanowi część pierwszą tekstu przedstawiającego pilską prasę parafialną ukazującą się po II wojnie światowej. Charakteryzuje tytuły, które przestały się ukazywać i stanowią zamknięty cykl wydawniczy. Wskazuje na rolę tych tytułów w edukacji religijnej parafian i w procesie tworzenia lokalnego dziedzictwa narodowego.

Bibliografia

- „Credo”. *Rodzinka 2*, 1 (1993): 1.
- Czekała, Zenon. „Znani i nieznani. Rozmowa z Anna Winkowską”. *Kurier z Miłosierdzia* 17–18, sierpień–wrzesień (2002): 5–6.
- „Drodzy Czytelnicy”. *Kurier z Miłosierdzia* 22, styczeń (2003): 12.
- Guzek, Damian. „Struktura mediów katolickich jako element systemu mediowego w Polsce po 1989 roku” (praca doktorska). Katowice: Uniwersytet Śląski, 2014. Dostęp 12.03.2018. <https://www.sbc.org.pl/Content/161161/PDF/doktorat3511.pdf>.
- Jakubowska, Joanna. „Prasa parafialna jako przykład prasy sublokalnej” (fragmenty pracy magisterskiej). Dostęp 12.03.2008. https://www.prasa.parafialna.pl/czytelnia/prace_naukowe/prasa_parafialna_jako_przyklad_prasy_sublokalnej.
- „Kochani”. *Rodzinka 2*, 1 (1993): 1.
- „Konsekracja świątyni”. *Kurier z Miłosierdzia* 17–18, lipiec–sierpień (2002): cały numer.
- Kowalczyk, Ryszard. *Prasa lokalna i regionalna w województwie wielkopolskim w latach 1999–2019. Badania ilościowe i geografia prasowo-wydawnicza*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, 2020.
- Kowalczyk, Ryszard. *Prasa lokalna w Polsce*. Poznań: Wydaw. Naukowe Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2000.
- Kowalczyk, Ryszard. *Prasa lokalna w województwie poznańskim w latach 1989–1998*. Poznań: Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 1999.
- Kowalczyk, Ryszard. *Wczoraj i dziś prasy lokalnej w Polsce*. Poznań: Agencja „eSeM”, 2002.
- Kowalczyk, Ryszard. *Współczesna prasa lokalna w Wielkopolsce*. Opole: Wydawnictwo Naukowe Scriptorium, 2012.
- Kronika parafii pw. św. Stanisława Kostki*. T. 1. Piła, 2008.
- „Kurier z Miłosierdzia”. Dostęp 1.02.2023. https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991034052099705066&Centex=L&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP&lang=pl&search_scope=NLOP_IZ_NZ&adapter=LocalC5%20

Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=Any,contains,Kurier%20z%20mi%C5%82osierdzia&offset=0.

Kurier z Miłosierdzia 10, styczeń (2002): 2.

Kurier z Miłosierdzia 12, marzec (2002): 2.

Kurier z Miłosierdzia 22, styczeń (2003): 10.

„Stopka redakcyjna”. *Kurier z Miłosierdzia* 6–7, wrzesień–październik (2001): 12.

Lasota, Kazimierz. „Moi Drodzy Parafianie”. *Kurier z Miłosierdzia* 6–7, wrzesień–październik (2001): 2.

Nowicki, Władysław. „Słowo do Ciebie”. *Wspólnota* 1, 1, kwiecień (2006): 5.

„Podziękowanie”. *Kurier z Miłosierdzia* 17–18, sierpień–wrzesień (2002): 2.

„Prasa parafialna”. Dostęp 12.03.2018. https://pl.wikipedia.org/wiki/Prasa_parafialna.

„Prasa parafialna. Serwis o prasie parafialnej dla wydawców i redaktorów prasy parafialnej”.

Dostęp 12.03.2018. www.prasaparafialna.pl.

„Prasa parafialna. Serwis dla prasy parafialnej dla wydawców i redaktorów prasy parafialnej.

«*Kurier z Miłosierdzia*»”. Dostęp 1.02.2020. https://prasaparafialna.pl/katalog_prasy/kurier_z_milosierdzia.

„Uwaga” (zaproszenie do współpracy). *Kurier z Miłosierdzia* 10, styczeń–luty (2002): 2.

„Witamy” (ks. Zenon Czekąła). *Kurier z Miłosierdzia* 19, październik (2002): 2.

Wojcieszak, Tadeusz. „Kocham” (słowo od redaktora). *Rodzinka* 1, 1 (1992): 1.

Streszczenie

W artykule zdefiniowano pojęcie „prasa parafialna”. Przedstawiono historię prasy polskiej XX w. i jej rozwój po 1989 r. Podano wskazówki, jak powinien być redagowany tytuł prasy parafialnej. Omówiono 5 piłskich tytułów ukazujących się w latach 1992–2019, podając ich wydawcę, częstotliwość, czas ukazywania się, format, objętość, nakład egzemplarza. Scharakteryzowano tytuły, których cykl wydawniczy został zamknięty: *Rodzinka*, *Kurier z Miłosierdzia*, *Wspólnota*. Wskazano na miejsca przechowywania egzemplarzy archiwalnych.

Słowa kluczowe: Piła, prasa parafialna, *Rodzinka*, *Kurier z Miłosierdzia*, *Wspólnota*, czasopisma parafialne

Abstract

THE PARISH PRESS IN PIŁA (PIŁA) AFTER WORLD WAR II

The article defines term “parish press”. It shows the history of the Polish press of the twentieth century and its development after 1989 is presented. Guidelines were given as to how the title of the parish press should be edited. Five Piła (Piła) titles published in 1992–2019 were discussed, specifying their publisher, frequency, time of publication, format, volume, copy circulation. Titles whose publishing cycle has been closed were characterised in detail: *Rodzinka*, *Kurier z Miłosierdzia*, *Wspólnota*. The places where archival copies are kept are indicated.

Keywords: Piła (Piła), parish press, *Rodzinka*, *Kurier z Miłosierdzia*, *Wspólnota*, parish periodicals